

24. INTOSAI KONGRESİ VE RİO DEKLARASYONU

24th INTOSAI CONGRESS AND RIO DECLARATION

Eşref Edip ÇİÇEKLI¹

GİRİŞ

Uluslararası Yüksek Denetim Kurumları Teşkilatı (INTOSAI) 24. Kongresi (24. INCOSAI) 07-11 Kasım 2022 tarihlerinde Brezilya Sayıştay'ı ev sahipliğinde başkent Rio de Janeiro'da gerçekleştirildi. Kamu kaynaklarının kullanımında hesap verebilirliği güçlendirmek için Sayıştayların deneyimlerinin paylaşılması, güncel sorunlarının tartışılması, ilgili konularda öneriler geliştirilmesi ve kararlar alınması amacıyla üç yılda bir düzenlenen INTOSAI Kongreleri, aynı zamanda INTOSAI yönetimi ile karar ve denetim organlarının belirlendiği, temel politikalarının ve stratejilerinin kararlaştırıldığı zirveler şeklinde yürütülmektedir.

24. Kongre, INTOSAI üyesi Sayıştaylar ile birlikte Birleşmiş Milletler başta olmak üzere uluslararası kuruluşlar ve diğer paydaş kuruluşlardan yaklaşık 700 temsilcinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Üç yıl önce Moskova'da gerçekleştirilen ve Rusya Federasyonu Sayıştayının INTOSAI Başkanlığı görevini devraldığı 23. Kongrede bir sonraki dönem (2022-2025) için seçilen Brezilya Sayıştayının başkanlık görevini devraldığı bu Kongrede, pandemi ve savaş gibi nedenlerle yeterince aktif roller üstlenemeyen INTOSAI'nin yeni dönemde daha etkin olmasını sağlayacak tedbirler görüşülmüş ve kararlar alınmıştır.

Sonuç bildirgesi mahiyetindeki Rio Deklarasyonunda da ifade edildiği üzere, Kongrede bir araya gelen INTOSAI Topluluğu;

1- Uluslararası İlişkiler Grup Başkanı, Sayıştay Başkanlığı, esref.cicekli@sayistay.gov.tr, ORCID: 0000-0002-1086-9194

Atıf/To Cite: Çiçekli, E. E. (2022), 24.INTOSAI Kongresi ve RİO Deklarasyonu, Sayıştay Dergisi, 33 (127), 719-727.

- Sayıştayların acil durumlara, değişen ortama ve ortaya çıkan risklere yanıt verebilirliğini ele almış,
- INTOSAI'nin küresel sesini daha da geliştirme ve güçlendirme potansiyeli olduğunu kabul etmiş,
- Sayıştayların değer katan kaliteli işler sunmak için kendi hesap verebilirlik ekosistemlerinde nasıl konumlandırıldığına rehberlik eden ilkelerin ve denetim standartlarının önemini vurgulamış,
- Sayıştaylar ile INTOSAI organları ve dış paydaşlar arasında daha fazla işbirliği olmasının faydalarını teyit etmiş ve
- INTOSAI 2023-2028 Stratejik Planını onaylamıştır.

1. KONGRENİN GÜNDEMİ VE GERÇEKLEŞTİRİLEN ETKİNLİKLER

Kongre için iki ana tema belirlenmiş olup, "Acil Durumlarda Yüksek Denetim Kurumlarının Rolü" ve "Küresel Ses, Küresel Sonuç, Geniş Kapsamlı Etki" başlıklı bu temalar kapsamında düzenlenen panellerde çeşitli sunumlar gerçekleştirilmiştir. Paneller, katılımcıların aktif paylaşımları ve ele alınan konulara ilişkin canlı müzakerelerle zenginleştirilmiştir.

Belirtilen temalar çerçevesinde gerçekleştirilen paneller ile birlikte kongrede çeşitli toplantı ve etkinlikler düzenlenmiştir. 76. INTOSAI Yönetim Kurulu toplantısı icra edilmiş; Genel Kurul Toplantıları ve bu kapsamda gerçekleştirilen etkinliklerin yanı sıra kongre programında IDI (INTOSAI Geliştirme Girişimi) Yönetim Kurulu'nun iki toplantısı ve INTOSAI İletişimi Görev Gücünün ilk toplantısı gibi çok sayıda yan etkinlik yer almıştır.

Kongrede Uluslararası Kamu Denetimi Dergisinin (International Journal of Government Auditing - IJGA) ve Stratejik Amaç Komitelerinin rapor sunumları yapılmıştır. Ayrıca Kongrede paralel bir etkinlik olarak "Devlet Denetimi Akademik Forumu" düzenlenmiştir.

2. MESLEKİ BİLDİRİMLER ÇERÇEVESİ

24. INTOSAI Kongresinde, ayrıca INTOSAI'nin 1, 2 ve 3. Nolu Stratejik Amaç Komiteleri tarafından hazırlanan ve iç süreçlerden geçen on iki Mesleki Bildirim Çerçevesi onay için Kongre'ye sunulmuştur. INTOSAI İç Düzenlemelerine göre sunulan taslak halindeki bu belgeler önce INTOSAI Mesleki Bildirimler Forumu

(FIPP) tarafından onaylanmış, ardından 90 gün boyunca INTOSAI topluluğunun görüşüne sunulmuş ve alınan görüşler sonrası oluşan nihai versiyonları, tekrar FIPP tarafından onaylandıktan sonra INTOSAI Yönetim Kuruluna iletilmiş ve Kongre tarafından INTOSAI Mesleki Bildirimler Çerçevesine (IFPP) dahil edilmek üzere onaylanmıştır.

Kongrede onaylanan INTOSAI Mesleki Bildirimler Çerçevesi başlıkları aşağıda sunulmuştur.

1. Stratejik Amaç (Mesleki Standartlar) Komitesi:

- ISSAI 200: Mali Denetim İlkeleri
- ISSAI 2000: Mali Denetim Standartlarının Uygulanması
- GUID 2900: Mali Denetim Standartları Rehberi
- GUID 4900: Uygunluk Denetiminde Düzenlilik ve Uygunluk Unsurlarını İncelerken Dikkate Alınacak Yetkiler ve Kriterlere İlişkin Kılavuz

2. Stratejik Amaç (Kapasite Geliştirme) Komitesi:

- ISSAI 100 (ISSAI 150 ile uyum sağlamak için 36. Maddenin eklenmesi)
- ISSAI 150: Denetçi Yetkinliği
- GUID 1950: Denetçiler için Yetkinlik Çerçevelerinin Geliştirilmesine İlişkin Kılavuz
- GUID 1951: Denetçilerin Mesleki Gelişimine Yönelik Yolların Geliştirilmesine İlişkin Kılavuz

3. Stratejik Amaç (Bilgi Paylaşımı) Komitesi:

- GUID 5250: Kamu Borçlarının Denetimine İlişkin Kılavuz
- GUID 5280: Kamu Alımlarının Denetimine İlişkin Kılavuz
- GUID 5320: Özelleştirmenin Performans Denetimine İlişkin Kılavuz
- GUID 5330: Afet Yönetimini Denetimine İlişkin Kılavuz

Kongre, yukarıda listelenen Mesleki Standart Bildirimlerine ek olarak 3. Stratejik Amaç (Bilgi Paylaşımı) Komitesinin çalışma grupları tarafından geliştirilen ve henüz Mesleki Bildirimler Çerçevesi olmayan belgeler için Kalite Güvence Prosedürü kapsamında INTOSAI Topluluk Portalına dahil edilecek toplam 14 INTOSAI Belgesini aşağıdaki kategoriler altında toplamıştır:

- Kılavuz materyaller ('Büyük Veri', 'Çevre Denetimi', 'Maden Endüstrileri', 'Yolsuzluk ve Kara Para Aklamayla Mücadele' ve 'BT Denetimi' konulu Çalışma Grupları tarafından geliştirilen dokuz belge)
- Araştırma belgeleri ('Büyük Veri' ve 'Çevre Denetimi' Çalışma Grupları tarafından geliştirilen üç belge)
- Eğitim materyalleri (Maden Endüstrileri Çalışma Grubu tarafından geliştirilen bir belge)
- Denetim Araçları (Çevre Denetimi Çalışma Grubu tarafından geliştirilen bir belge)

3. ALINAN YÖNETSEL KARARLAR

Kongrede INTOSAI'nin yönetimine ve sonraki Kongresine ilişkin çeşitli kararlar alınmıştır. Bu kapsamda;

- 2023-2028 INTOSAI Stratejik Planı kabul edilmiştir.
- 2023-2025 dönemi INTOSAI bütçesi kabul edilmiştir.
- INTOSAI Tüzüğü değiştirilmiştir.
- INTOSAI Komitelerine ilişkin Rehber tadil edilmiştir.
- 2017-2022 INTOSAI Performans ve Sorumluluk Raporu kabul edilmiştir.
- 2025 yılında düzenlenecek 25. INTOSAI Kongresinin, aynı zamanda 2025-2028 dönemi için INTOSAI Başkanı olarak görev üstlenecek Mısır Sayıştayı ev sahipliğinde Kahire'de gerçekleştirilmesi kararlaştırılmıştır.
- INTOSAI Genel Sekreterliği (Avusturya Sayıştayı) ve Brezilya Sayıştayının eş-başkanlığındaki INTOSAI İletişim Görev Gücünün iş tanımı kabul edilmiştir.
- INTOSAI Mesleki Standartlar Komitesi başkanlığı Brezilya Sayıştayından Avrupa Birliği Sayıştayına geçmiştir.

Kongrede sonraki dönemlerde görev yapacak INTOSAI Yönetim ve Denetim Kurulu üyeleri de seçilmiştir. Bu çerçevede;

- Bir sonraki Kongreyi düzenleyecek ülke sayıştayı sıfatıyla Yönetim Kurulunun ilk Başkan Yardımcısı olarak Mısır Sayıştayı,

- 1. Stratejik Amaç (Mesleki Standartlar) Komitesi Başkanı olarak Avrupa Sayıştayı,
- 2028 yılına kadar ARABOSAI temsilcisi olarak Katar Sayıştayı,
- 2028 yılına kadar CAROSAI temsilcisi olarak Guyana Sayıştayı,
- 2028 yılına kadar OLACEFS temsilcisi olarak Meksika Sayıştayı,
- 2028 yılına kadar OLACEFS temsilcisi olarak Peru Sayıştayı,
- 2028 yılına kadar PASAI'nin temsilcisi olarak Samoa Sayıştayı,

INTOSAI Yönetim Kurulu üyeliklerine seçilmiştir.

INTOSAI'nin 2022-2024 dönemleri mali tablolarının denetimi için Jamaika ve Ekvator Sayıştayları, INTOSAI Denetim Kurulu üyeleri olarak seçilmiştir.

4. RİO DEKLARASYONU

24. INTOSAI Kongresinin sonuç bildirgesi olan Rio Deklarasyonunda, Yüksek Denetim Kurumlarının (Sayıştayların) kamu yararı için çalışan kurumlar olduğu vurgulanarak, bu alandaki işlevlerini en etkin şekilde ifa etmesi için değişen koşullara, acil durumlara ve oluşan risklere yanıt verme kapasitesini artırmalarının gereğine dikkat çekilmiştir. Bu kurumların küresel düzeyde sesini daha fazla duyurma ve etkisini güçlendirme potansiyeli olduğunu kabul ederek, değer katan kaliteli işler sunmak için kendi hesap verebilirlik ekosistemlerinde nasıl konumlandırıldığına rehberlik eden ilkelerin ve denetim standartlarının önemini vurgulamıştır. Bu amaçlarla Sayıştaylar ile INTOSAI organları ve dış paydaşlar arasında daha fazla işbirliğinin faydaları teyit edilmiş ve bu çerçevede hazırlanmış olan INTOSAI 2023-2028 Stratejik Planı onaylanmıştır.

Rio Deklarasyonunda ön plana çıkarılan başlıklar ve bu başlıklar altında yer verilen tespit ve değerlendirmeler şu şekildedir:

Sayıştayların Yanıt Verebilirliği

INTOSAI, iklim değişikliği ve doğal ve insan kaynaklı afetler, finansal krizler ve salgın hastalıklar gibi diğer acil durumların etkilerinin Sayıştayları hükümetlerine ve vatandaşlarına acil durumlara hazırlık ve müdahale konusunda yardımcı olmak üzere gözetim sağlamaya zorladığının farkındadır.

Acil durumlar Sayıştayların çalışmalarını yürütme yeteneklerini de etkileyebilmektedir. Son zamanlarda acil durumların yanı sıra denetlenen

konuların karmaşıklığının artması Sayıştayları operasyonlarını hızlı bir şekilde uyarlamaya sevk etmiştir. Sayıştaylar, öğrenilen dersleri belirleyerek, en iyi uygulamaları hayata geçirerek ve INTOSAI ve dış ortaklarla ilişki kurarak yanıt verebilirliklerini geliştirebilir.

INTOSAI'de birlikte çalışmak Sayıştayların bu zorlukların üstesinden gelmesi ve böylece araçlar, destek ve tavsiyeler yoluyla kamuoyu güveni oluşturmalarına yardımcı olabilir. INTOSAI'nin küresel sesi, önemli mesajların denetim camiasının da ötesinde duyulmasını ve karar alıcıları etkileyebilmesini sağlamak için Sayıştayların daha fazla işbirliği içinde çalışmasına yardımcı olabilir.

Sayıştayların her ülkenin kurumsal ve yasal alanı içinde işgal ettiği konum, onları kamu sektöründe etkili öğrenme ve kurumsal gelişim döngüleri oluşturmak ve sürdürmek açısından benzersiz bir konuma getirir.

Dijitalleşmenin etkisi ve ikinci bilgi devrimi de dâhil olmak üzere birçok faktör nedeniyle dünya hızla değişiyor. Sayıştayların da ilgili kalabilmeleri için bu zorluklara yanıt vermede atik olmaları gerekmektedir.

INTOSAI'nin Küresel Sesini Güçlendirmek

INTOSAI'nin küresel sesi, değerlerimiz, sonuçlarımız ve etkilerimizin iletiildiği stratejidir. Bu sesi genişletmek için ise bu strateji, kurumsal ilişkileri güçlendirmeyi ve INTOSAI ve Sayıştaylar arasındaki ve uluslararası kuruluşlar ve toplumla iletişimin etkinliğini artırmayı amaçlamaktadır. Amaçlardan biri, Sayıştaylar tarafından yüksek düzeyde ilgili temalar üzerinde yürütülen çalışmaların sonuçlarını paylaşmaktır. Bu nedenle INTOSAI, Sayıştayların çalışmalarının katma değerine ilişkin artan uluslararası farkındalığı teşvik eder. Bunu yaparak da her ülke içinde YDK meşruiyetini güçlendirmeye yardımcı olur ve artan hesap verebilirlik ve iyi yönetişime yönelik etkili bir yetkilendirme döngüsüne katkıda bulunur.

INTOSAI'nin küresel sesi, Sayıştayların ulusal, bölgesel ve küresel zorlukların ele alınmasında sahip olduğu önemli role odaklanarak Sayıştayların kendi ülkelerinde yürüttükleri çalışmalardan kaynaklanan kolektif sesten yararlanmakla ilgilidir.

Sayıştaylar, dinamik olarak gelişen bir alanda faaliyet göstermektedir ve paylaşacakları giderek daha güçlü ve ilgili mesajlara sahiplerdir. INTOSAI organları ve bölgesel kuruluşlar, kamu yönetiminin iyileştirilmesi için ortaklıklar

geliştirirken daha fazla hesap verebilirlik, şeffaflık ve iyi yönetişimi desteklemek için bu sesleri artırabilir.

INTOSAI, dışa dönük potansiyelini daha da geliştirmenin zamanının geldiğinin farkındadır. Bu, hem Sayıştayların yapmakta olduğu ilgili çalışma hem de bu çalışmanın güvenilirliği sayesinde ve çalışmanın kalitesi ve karşılaştırılabilirliğini desteklemek için ortak standartları kullanmaları yoluyla mümkün olmaktadır.

Temel İlkelerin Önemi

INTOSAI'nin küresel sesinin potansiyeli ve Sayıştayların yanıt verebilirliğini en üst düzeye çıkarmanın anahtarı, etkin bir şekilde işlev görmeleridir. Birbirini izleyen INCOSAI Deklarasyonlarında ve diğer önemli INTOSAI belgelerinde belirlenen ilkeler, INTOSAI ve Sayıştayların gelişimini kolaylaştıracak temeli sunar.

INCOSAI özellikle bağımsızlık, şeffaflık ve mesleki çıktının önemini vurgulamaktadır.

Bağımsızlık

Sayıştayların bağımsızlığı, gerekli etkiyi yaratmak için objektif ve dolayısıyla güvenilir denetimler ve diğer profesyonel çıktılar üretilmesi için esastır.

Sayıştaylar, bir anayasa veya başka bir yasal belgeye dayanan ve bunlar tarafından garanti edilen bağımsızlıktan faydalanır. Sayıştaylar ayrıca denetim kapsamı ve gerçekleştirebilecekleri işin türü açısından uygun ölçüde geniş bir yetkiye sahip olmaktan da yararlanır. Karmaşık ve zorlu durumlarda çalışan Sayıştaylar için yeterli bir görevlendirme özellikle önemlidir.

Şeffaflık

Paydaşlarla rolleri, yetkileri ve çalışmalarının sonuçları hakkında açık ve zamanında iletişim, Sayıştayların etkili olmasına yardımcı olabilir. Kolektif olarak ise bu INTOSAI'nin küresel sesi aracılığıyla geliştirilebilir.

Sayıştaylar faaliyetlerinde şeffaf ve hesap verebilir olmak suretiyle çıktıklarına itibar ve güven oluştururlar.

Mesleki çıktı

Sayıştayların devlet faaliyetlerine ilişkin bağımsız denetimleri, kamu sektörünün idaresi ve kamu kaynaklarının kullanımı konusunda hesap vermesine önemli ölçüde katkıda bulunur.

Bir YDK, mesleki mükemmelliğini kapsamlı öğrenme ve bilgi paylaşımına dayalı denetçi yeterliliğine yönelik stratejik bir yaklaşımla sürdürür.

Bu çalışmanın kalitesi, INTOSAI'nin Mesleki Bildiriler Çerçevesi gibi açık, ilgili ve sağlam meslek standartları uygulanarak desteklenmelidir.

YDK çıktıları, denetim bulgularını raporlamak ve iyileştirme için pratik önerilerde bulunmak suretiyle, kamu sektörü yönetiminden sorumlu olanların düzeltici önlem almaları ve böylece yönetişimi ve yönetimi iyileştirmeleri için bir temel sağlar.

Sayıştaylar paydaşlarla işbirliklerini nasıl iyileştirebilir?

Değişen ortamlara ve ortaya çıkan risklere karşı daha etkili bir küresel ses ve yanıt verebilirliğin teşvik edilmesi, Sayıştayların birlikte çalışma ve paydaşlarla ilişki kurma biçimlerini geliştirmelerini gerektirir.

Sayıştaylar, etkileşim, fikir alışverişi ve bilgi paylaşımı için araçlar sunan INTOSAI organları ve bölgesel kuruluşlar aracılığıyla işbirliği yapar.

INTOSAI özellikle;

- Topluluk genelinde beceri, bilgi ve uzmanlıktan yararlanarak kolektif olarak çalışır;
- Riskler, zorluklar ve başarılar konusunda farkındalık yaratmaları için Sayıştaylara küresel bir ses sağlar;
- Küresel sesi aracılığıyla etki yaratmak için bilgi ve deneyimi birleştirir;
- Standartlar, kapasite geliştirme ve bilgi paylaşımı yoluyla üye Sayıştayları destekler;
- Değişen bir dünyaya ve üyelerinin ihtiyaçlarına yanıt vererek ilgili olmasını sağlar;
- Etkileşimde bulunmak ve iletişim kurmak için teknolojiyi etkin bir şekilde kullanır;
- Çevresel etkilerinin farkındadır ve
- Sürdürülebilir kalkınma amaçlarına bağlılığını teyit eder.

INTOSAI topluluğu içinde birlikte çalışarak Sayıştaylar; bütünlük, kapsayıcılık ve kimseyi geride bırakmama niyetiyle işbirliği yapar. INTOSAI'nin başarısı, üyelerinin adanmışlığı ve bağlılığına dayanır.

SONUÇ

24. INTOSAI Kongresi vesilesiyle bir araya gelen INTOSAI topluluğunun temsilcileri ve paydaşları, INTOSAI'yi belirlenen hedefler doğrultusunda, kapsamlı işbirlikleri ve etkili bir iletişim aracılığıyla çalışmalarını geliştirerek sürdürmeye davet etmiştir. Her Kongre gibi 24. Kongre de yüksek denetim dünyasında yenilikçi yaklaşımları, standardizasyonu ve kaliteyi teşvik etmek ve bunun için gerekli altyapıyı sağlamak açısından önemli fırsatlar ortaya koymuştur. Tüm üye ve paydaşlarıyla birlikte daha da güçlenen bir INTOSAI, küresel düzeyde daha güçlü bir hesap verebilirliğe ve kamu refahının artmasına ve gelecek nesillere daha sürdürülebilir, güvenli ve yaşanabilir bir dünya bırakılmasına katkı yapacak temel bir mekanizma işlevi görecektir.